

ПРИНЦИП РЕФЛЕКСІЙНОЇ РІВНОВАГИ В «ТЕОРІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ» ДЖОНА РОЛЗА

А. С. Тіхонова

Національний університет харчових технологій

Для визначення умови гармонії протилежних принципів, які раціональний суб'єкт міг би обрати в природньому стані, Джон Ролз (американський філософ, основоположник ліберально-державницької концепції внутрішнього і міжнародного права, котра в значній мірі лежить в основі сучасної політики США) пропонує метод рефлексійної рівноваги. Він дозволяє конкретизувати уявлення людей про справедливість.

Автор розглядає центральні ідеї та цілі своєї концепції, названої ним "справедливість як чесність", в якості як основи філософської концепції конституційної демократії, так і життєздатної альтернативи доктринам, перш домінуючим в західній філософській традиції - класичному утилітаризму і інтуїтивізму. Даний метод є дуже важливим в концепції Ролза та має в теперішній час велику популярність у вирішенні етичних питань, що виходять за межі самого розуміння справедливості [1, с. 35-56].

Ролз бажав пояснити принципи справедливості притаманні сучасній ліберальній демократії не з принципів утилітаризму, а суспільного договору. "Я не вірю, - переконував Ролз, - в здатність утилітаризму забезпечити задовільне витлумачення основних прав і свобод громадян, як вільних і рівноправних осіб... Я удався до загальнішого й абстрактнішого подання ідеї суспільного договору, виходячи на неї через ідею первісної позиції" [Цит. за: 2, с. 12]. В своїй "Теорії справедливості" Ролз намагається показати, що існують певні принципи справедливості які б могла обрати кожна розумна людина. Методологічно Ролз здійснює свого роду мислимий експеримент.

Ролз звертається до ідеї рефлексійної рівноваги передусім для прояснення наших інтуїтивних моральних уявлень про справедливість. У відповідності до проміжної цілі моральної філософії, справедливість як чесність являє собою гіпотезу про те, що принципи, які мали би бути обрані у вихідному положенні, тотожні принципам, які відповідають нашим моральним судженням, а тому ці принципи описують наше відчуття справедливості. Проте таких вихідних уявлень недостатньо для того, аби вони могли стати підґрунтям реальної поведінки чи принципами організації державних інститутів.

З точки зору моральної теорії найкращий розгляд почуття справедливості людини - це не такий, який підходить його судженням до перевірки певної концепції справедливості, а скоріше такий, який підходить до його судження у рефлексійній рівновазі. Як ми побачили, така ситуація виходить після того, як людина зважає

різноманітні запропоновані концепції і або ревізує свої судження для узгодження з однією з концепцій, або ж вертається до своїх вихідних переконань.

Сутність методу рефлексійної рівноваги полягає, відповідно, в тому, що, для того аби отримати відповіді на питання, що цікавлять людей, необхідно порівнювати моральні судження, принципи і теорії, у тому числі не лише теорії моралі, але й більш загальні соціальні теорії. В «Теорії справедливості» Ролз говорить в основному про теорії справедливості, що представлені в історії етичної думки, і тих теоріях, які можна було б передбачити в якості нових теорій, що будуть винесені в майбутньому [3, с. 41]. Все це має бути взяте до уваги при вирішенні питання про розуміння справедливості. В результаті можна досягнути певного еквілібризму («рефлексійної рівноваги») між тим та іншим у застосуванні до вирішення даного конкретного питання, але не може бути обґрунтована остаточно істинність тієї чи іншої моральної теорії, принципу, чи судження.

Еквілібрізм також береться до уваги тоді, коли вирішується конкретне питання про розподілення певних благ, наприклад питання про справедливу оплату праці.

Очевидним є прагнення Ролза у всіх випадках, тобто і у випадку загального визначення справедливості, і у випадку відповіді на конкретні питання забезпечення справедливості по відношенню до окремих осіб, уникнути вирішення з огляду на лише один панівний принцип.

Головна сутність принципу рефлексійної рівноваги - поступове узгодження наших суджень, принципів, ідеальних уявлень та конкретних обставин, при чому в результаті цього узгодження час від часу ми зможемо досягати точки стабільності, точного розуміння того, що є справедливість і яким чином вона має бути реалізована в суспільстві.

Тобто Ролз наголошує на тому, що концепція справедливості - не є догматична, фіксована, негнучка. Концепція справедливості не може бути редукована з самоочевидних засновків або умов; навпаки, її обґрунтування – це справа взаємної підтримки багатьох розглядів, які складаються в один узгоджений погляд. Отже, концепт справедливості постає як система, що розвивається, узгоджується та вдосконалюється.

Література:

1. Ролз Дж. Право народів (лекція) // Вопросы философии, 2006. - № 9. - С. 105.
2. Ролз, Джон Теорія справедливості / Пер. з англ. О.Мокровольський: - К: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. - 822 с
3. Rawls, J. Distributive Justice // P. Laslett and W. G. Runciman (eds.), Philosophy, Politics, and Society. Third Series, London: Blackwell; New York: Barnes & Noble, 1967. - P. 82.

Науковий керівник: д. філос. н. Кітов М.Г.